

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація

У статті розглядаються проблеми, які стримують процес входження України до ЄС. Наведено та обґрунтовано ряд переваг щодо формування фінансової стратегії економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції.

Аннотация

В работе рассматриваются проблемы, которые сдерживают процесс вхождения Украины в ЕС. Наведены и обоснованы перспективы касающиеся формирования стратегии экономической политики в условиях Евроинтеграции.

Annotation

The problems that stimulate the process of Ukraine's integration into EU are investigated in the article. Same advantages of economic policy strategy formation in Ukraine in condition of European integration are cited and substantiated.

В Україні дедалі гострішими стають дискусії стосовно проблем, спричинених глобалізацією світової економіки. Часто ці суперечки точаться навколо двох абстрактних питань:

1. Чи потрібна глобалізація взагалі?
2. Які позитиви чи недоліки з цього для України?

Пошук відповідей на ці питання - справа непродуктивна і марнотратна. Глобалізація - це факт, що уже здійснився. Справжня проблема полягає у пошуку оптимального ритму й режиму адаптації українських політико-економічних реалій до світових інтеграційних процесів. Адже, чим раніше суспільство напрацює механізми пошуку компромісу щодо питань, що можуть породжувати соціально-економічні і політичні конфлікти, тим меншим є ризик, що глобалізація повернеться до нас своєю негативною стороною. Головне завдання даної роботи полягає у визначенні вибору фінансової стратегії розвитку української економіки на світовій багатовекторній «арені» ринку, апробації проблеми вибору напряму інтеграції за тих соціально-політичних умов, в яких знаходиться українська держава.

З одного боку, глобалізація - це безповоротний процес, що несе в собі могутній позитивний заряд, насамперед для інтенсифікації торговельних відносин, зниження торгових бар'єрів, створення валютного й митного союзів та підвищення економічного зростання. Країни, інтегровані у світову економіку, мають вищі темпи підвищення економіки. Зокрема за останнє десятиріччя Китай,

Японія, Південна Корея подвоїли показники ВВП на душу населення, а орієнтовані на глобальні ринки держави збільшили темпи економічного зростання з 1% до 5%. З іншого боку, глобалізація здатна викликати й достатньо серйозні катаклізми. Питання вибору зовнішньоекономічної стратегії на сьогодні є одним із ключових макроекономічних питань в Україні, до якого прикута увага значної кількості вітчизняних науковців (В.Д. Базилевич, В.С. Будкін, А.С. Філіпенко, А.О. Старостіна, Н.В. Стукало, О.В. Плотников, В.О. Литвицький та інші). Однак, питання остаточного вибору між євроінтеграцією та російським вектором в зовнішньоекономічних стосунках все ще лишається дискусійним та невирішеним.

Глобальна економіка переконливо демонструє якості єдиної цілісної системи і працює за єдиними законами. Саме тому, жодна держава, яка стала на шлях перебудови, не може ефективно функціонувати в умовах ізоляції, адже це неминуче призводить до втрати темпів економічного розвитку, а отже - до стагнації і бідності.

Дослідження фінансової стратегії розвитку економіки України, виявлення позитивного і негативного в інфраструктурі соціально-політичного розвитку в умовах трансформації та інтеграції, без сумніву - було, є і лишається досить актуальним питанням. Отже, постановка і головна мета українського громадянського суспільства базується на забезпеченні соціальних гарантій, побудові ринкової системи захисту, надання і підтримання нормальних умов проживання та відтворення. Тому, головне завдання політиків, на нашу думку, полягає не у створенні нових корупційних схем або модифікації старих, а у провадженні виваженої, далекоглядної і підтвердженої не „сухими” законами фінансової політики, спрямованої не лише на курс євроінтеграції та північноамериканського напрямку і співпраці з Росією, а й на розвиток ринкових параметрів держави.

Що ж ми сьогодні бачимо? Адже, говорячи про Україну і оцінюючи її становище на зовнішньому ринку, не можна не згадати про внутрішній стан справ, безпосередньо про ті периферії, які стали макроекономічним важелем тиску на сучасному етапі розвитку економіки і призвели до заморожування і спаду соціально-бюджетних показників. Чинники сповільнення, яке переросло в падіння, уже вивчені і проаналізовані, вітчизняними науковцями. По-перше, це погіршення інвестиційного клімату: мінлива позиція уряду щодо того, які сектори української економіки мають бути локомотивами майбутнього економічного зростання, призвела до зменшення внутрішнього інвестиційного попиту в таких важливих галузях, як, приміром, важка промисловість і будівництво. Та ж невизначеність правил гри на вітчизняному ринку для зарубіжних інвесторів змусила останніх заморозити низку великих проектів - до «кращих часів» в Україні. Нині навіть Росія, яка з політичних причин на Заході вважається не бла-

гонадійною, є привабливішою для інвестицій, ніж Україна. Та й олігархи, почувши про реприватизацію (пізніше перейменовану на «повернення у держ-власність»), чомусь не стали масово інвестувати у виробництво, як того, напевно, бажала влада, а спрямували свою енергію і кошти на боротьбу за переділ активів.

Друга причина - несприятлива для вітчизняної економіки кон'юнктура зовнішніх ринків.

Невміння і небажання держави ефективно управляти внутрішнім споживчим попитом, що розширився внаслідок зростання соціальних виплат, призвели до сплеску імпорту. У результаті - різке погіршення сальдо торгового балансу. За даними Держкомстату, у січні - липні цього року цей показник становив лише 118 млн., тоді як за аналогічний період минулого року експорт перевищував імпорт на 2,5 млрд.

Третім уповільнювачем можна вважати інфляцію витрат - наявне очікування підвищення цін на енергоносії (нафта, газ, вугілля) змусило промвиробників піднімати ціни на свою продукцію. Список можна продовжувати чи не до нескінченності.

Постає питання: навіщо так детально зупинятися на причинах, що зумовили різке сповільнення української економіки? Хоча б тому, що всі вони залишаться визначальними чинниками подальшого розвитку, але більшість з них змінять знак з «мінуса» на «плюс». Простіше кажучи, зростання економіки відновиться-якщо, звісно, не станеться нічого екстраординарного. Звісно криза - це погано. Так, погано лише в тому випадку, якщо ситуація до кризи не відрізняється від тієї, що склалася після неї. Тобто криза є необхідною умовою розвитку.

Повернемося до того, як дану ситуацію розцінюють зарубіжні держави, зокрема Європа. Урядова криза 2004-2007 рр. в Україні привернула увагу до неї всього Європейського співтовариства. На жаль в негативному плані. Але, як свідчили висловлювання керівників ЄС, шлях України до Європейського Союзу не буде заблокований. Президент Європейської комісії Жозе Мануель Баррозу заявив, що політична дестабілізація в Україні не позначиться на питаннях безпеки в східноєвропейському регіоні, і додав, що ЄС буде робити все можливе, щоб допомогти Україні подолати теперішні труднощі. Але разом з тим, чітко усвідомлюємо, що ЄС за нинішніх обставин буде дуже обережним, у наданні Україні нових зобов'язань і, зокрема, щодо членства в Європейському Союзі у найближчий час. В ЄС повірили, що після Помаранчевої революції в Україні настане нова епоха, яка прискорить інтеграцію України в ЄС. На жаль, зараз Україна у зв'язку з політичною кризою лише марнує час.

Про глухий кут стратегічного розвитку України казати рано, але на теперішньому етапі, мусимо визнати: чимало країн ще не готові підтримати вступ

України в Європейський Союз. Нині Україна переживає серйозні проблеми у взаєминах з іншими країнами Європи та країнами світу в плані торгівлі, уповільнились перспективи створення вільної зони торгівлі між ЄЄ і Україною, уповільнився процес вступу України до СОТ.

Наша держава в нинішньому трансформаційному періоді формує і формуватиме свою фінансову політику та стратегію, аби віднайти для себе найпривабливіше місце в мінливій світовій атмосфері з точки зору національної безпеки, ефективності економіки, добробуту народу, політичної свободи зі справжнім демократичним ладом, соціальною справедливістю та внутрішнім миром. Хоча є офіційно проголошена політика України щодо інтеграції в Європейський Союз і в трансатлантичні структури, на практиці продовжуються коливання і певна дипломатична гра в так звану багатовекторність. Який є насправді вибір? Невже він полягає в тому, щоб залишатися в певному геополітичному вакуумі поза будь-якою регіональною політично-економічною структурою? Адже, були спроби перетворити Україну на ключову державу транспортного коридору між Балтією і Чорним морем. Невирішеним лишається питання: об'єднуватись чи не варто з деякими країнами СНД, в основному з Росією? Існуючий досвід за всіма договорами в рамках СНД не дуже позитивний, а угода про ЄЕП, якби вона реалізувалася, стала б для України бар'єром на шляху інтеграції в Європейський Союз, а перед тим - у членство в Світовій організації торгівлі.

Для роздумів, наведемо порівняльну характеристику деяких показників, що відображають економічну ситуацію ЄС та країн Євро-зони у 2007 році в порівнянні з 2006 роком (показники вимірюються у %):

ПОКАЗНИК	Євро-зона	
	2007/2006	2007/2006
ВИРОБНИЦТВО		
Головна продукція	+2,2	+2,8
Електроенергія	+ 1,8	-1,0
Споживацькі товари нетривалого терміну зберігання	-0,6	-1,3
Проміжна продукція	-0,1	+0,1
Споживацькі товари тривалого терміну зберігання	-2,0	-1,9
Обсяг роздрібного продажу	+2,0	+2,2
Роздрібний продаж їжі, напоїв і тютюнових виробів	+1,2	+1,5
Нехарчовий сектор	+2,9	2,8
Машини та устаткування	+2,7	+3,7
Електричне та електронне устаткування	+2,6	+3,5
Метали та металева продукція	+2,1	+3,8
Вартість робочої сили	+2,3	+2,6

Аналізуючи показники таблиці бачимо, що практично усі вони у 2007 році в порівнянні з 2006 роком збільшились, що чітко характеризує позитивну тенденцію розвитку виробництва, промисловості, а отже в кінцевому результаті - зростання ВВП і економіки.

Для порівняння соціально-економічного становища ЄС та України наведемо наступні дані

ПОКАЗНИК	КРАЇНИ ЄС	УКРАЇНА
ЕКОНОМІКА		
ВВП на душу населення (\$, тис.)	28,6	7,2
Кількість бідних (%)	8,6	29
Кількість багатих (%)	25,1	23,2
Безробітні (%)	3,7	6,5
Зайняте населення (%)	47	44,7
Середня зарплата (євро)	1500	95
Середня пенсія (\$)	765	40,5

Звичайно, багато вітчизняних експертів висловлюються скептично стосовно таких райдужних перспектив. Проте, на думку західних експертів, скептичні точки зору формуються під значним впливом статичного сприйняття зовнішньої політики.

Отже, єдиний привабливий, хоча важкий для реалізації вибір - це інтеграція в Євросоюз. Успіх у цьому забезпечив би досягнення надії народу, а саме: національну безпеку, справжню демократію, політичні реформи, структурні зміни в економіці, тобто політичну свободу, права людини, економічний добробут, якісну освіту, охорону здоров'я, збереження своєї культури, мови. Цей вибір можна реалізувати, проте він потребує послідовності у своїй закордонній політиці і реалізації відповідної внутрішньої фінансової політики. Тому, на нашу думку, завершити перехід до сучасної ринкової економіки, скоротити розрив у рівні доходів із західними та центральноєвропейськими країнами - це основні пріоритети, на які повинна орієнтуватися фінансова політика України в галузі зовнішнього сектора. Це, в свою чергу, має істотно посилити конкурентну позицію країни в усьє глобалізованішій економіці. З нашої точки зору, єдина життєздатна торговельна політика - це зовнішньо орієнтована стратегія, спрямована на якомога ширшу інтеграцію економіки України з міжнародною торговельною спільнотою. В ідеалі така стратегія має включати скасування усіх ввізних та імпорتنних мит і податків, а також усунення всіх нетарифних бар'єрів. Окрім того, потрібно лібералізувати ринок капіталу, щоб забезпечити рівні умови діяльності як вітчизняних, так і іноземних інвесторів. Шляхом повного використання своїх порівняльних переваг у такому лібералізованому середовищі Україна матиме максимальну користь від міжнародної торгівлі в короткостроковій та довгостроковій перспективі. Вступ до ЄС принесе значну користь економіці України, вигоди від членства включатимуть чисті бюджетні трансферти, чисті прибутки сільськогосподарського сектору завдяки участі в загальній європейській аграрній політиці. Тому, Україна повинна сформулювати стратегію торговельної політики перед вступом до ЄС, яка на нашу думку, може ґрунтуватися на трьох наступних принципах.

Перший, і, можливо, найголовніший принцип - членство у СОТ. Затягнати

переговори щодо вступу до СОТ повинні завершитись якомога швидше. Крім негайного забезпечення легшого та стабільнішого доступу до ринків, членство у СОТ пропонує вельми необхідну юридичну базу для розвитку прозорих торговельних відносин із рештою світу.

По-друге, потрібно вивчити шляхи подальшого поліпшення торговельних відносин між Україною та ЄС. Водночас Україна має докладати зусиль до гармонізації своїх нормативних актів щодо стандартизації та сертифікації із законодавством; у найкоротший термін максимально врегулювати внутрішні периферії політично-економічних поглядів наших політиків; виробити стратегію щодо більш ефективного управління внутрішнім споживчим попитом; покращити інвестиційний клімат шляхом більш визначеної політико-економічної трансформації у світову інтеграцію.

По-третє, Україна може вивчити шляхи, за якими стосунку в СНД чи між окремими країнами, які входять у цю співдружність, могли б розвинути в більш позитивніший характер для її економічного розвитку.

Тому, можна стверджувати, що необхідним чинником та рушійним поштовхом для подальшого більш ефективного розвитку економіки України повинен бути курс на світову інтеграцію. Безумовно, багато полаmano «списів» в суперечках щодо стратегічного вибору України і його оптимального напрямку - на Північний Схід чи на Захід. З погляду політики тут, можливо є підстави для паніки, з позиції ж економіки - не має жодних суперечностей. Адже, коли ми, нарешті остаточно й безповоротно вирішимо, що створимо вільний ринок, проблема відпаде, стратегічний вибір буде зроблено. На користь якого саме напрямку? Всіх - східного, західного, південного і північного. На користь будь-яких регіонів, де можна безперешкодно торгувати в умовах чесної конкуренції. Безперечно, інтеграція в Євросоюз - ось стратегічна мета розвитку України

Європейський вибір для України - це передусім шлях розвитку в напрямі європейської цивілізованої моделі, йдучи яким можна досягнути прогресу в усіх сферах життєдіяльності суспільства і держави. Україна має достатній потенціал для прориву до нових технологій у промисловому виробництві, до сучасних відносин у сфері економіки та соціокультурної інтеграції в Європейське товариство Позитиви від членства в ЄС очевидні:

- підвищиться рівень добробуту українського суспільства;
- покращиться інвестиційний клімат та кон'юктура внутрішніх ринків;
- підвищаться показники макроекономічного зростання (ВВП, ВНП);
- українському експорту буде відкрито прямий доступ до створення єдиного гармонізованого ринку ЄС, де налічується 450 мільйонів споживачів;
- Україна отримає переваги від запровадження єдиних торгових правил, тарифів та адміністративних процедур, при цьому набуде стабільності цінова політика держави.

То ж мабуть, не варто намагатися винайти власний велосипед, або свою особливу модель. Якщо мова йде про розвиток економіки в умовах інтеграції, шлях до світової системи торгівлі, треба якнайшвидше вступати до СОТ і починати розвивати економіку «у ногу» із світовими стандартами, дотримуючись загальноприйнятих правил гри, не ігноруючи, а навпаки, враховуючи національні інтереси.

Насамкінець вважаємо за необхідне зазначити, що участь у різних міжнародних інтеграційних структурах слід використовувати передусім для формування в країні не просто ринкової економіки, а конкурентоспроможної ринкової економіки. Лише в разі успішного вирішення цього завдання Україна зможе подолати бар'єри на шляху до розвитку стабільної соціально-економічної політики.

Література:

1. *Базилевич В.Д. Посилення ролі фінансів у трансформаційній економіці // Фінанси України. - 2004 - № 5 - С. 5.*
2. *Старостина А., Нагачевська Т. Інтеграція України: сьогодення і перспектива // Банківська справа. - 2004. - № 4. - С. 79-87*
3. *Євтух Л.Б. Довгострокові програми в економіці України, їхня суть і класифікація // Фінанси України. - 2005. - № 1. - С. 124-131.*
4. *Стукало Н.В. Деякі аспекти формування фінансової політики України в умовах глобалізації// Фінанси України. - 2006. - № 1. - С. 24*